

E. O.

"Wybór pism", H. Czeczott, Warszawa 1957 : [recenzja]

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 3/3, 488-489

1958

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

nie figurują nawet w indeksie na końcu książki). Napisana jest książka Crowthera w sposób popularny, lektura jej nie męczy i daje dużo ciekawych wiadomości każdemu, kto interesuje się ostatnimi wspaniałymi osiągnięciami myśli ludzkiej. Przyczynia się do tego również przyjemna szata graficzna.

Bardzo interesujący jest rozdział pierwszy *Odrodzenie energii wodnej*, który zawiera ciekawe wiadomości o zasobach, możliwościach i obecnym stanie wykorzystania sił wody w poszczególnych częściach świata i ważniejszych krajach. Stopień wykorzystania tej energii jest bardzo niski nawet w przodujących technicznie i gospodarczo krajach i nigdzie nie przekracza kilkunastu procent obecnych możliwości, a kilku procent teoretycznych zasobów danego kraju. Opisano tu pokrótce rozwój turbin i kół wodnych od połowy XIX w. oraz ważniejsze urządzenia dla wykorzystania energii wody na świecie (w Ameryce Płn., ZSRR, Szkocji i Szwajcarii). Liczne zdjęcia pokazują wygląd nowoczesnych siłowni i zapór wodnych oraz ich urządzeń.

Następne rozdziały noszą tytuły: *Paliwo, Siła pary, Silniki spalinowe, Wytwarzanie i przesyłanie elektryczności, Oświetlenie i ogrzewanie elektryczne, Szybkość i ekonomia produkcji, Huta i kuźnia, Elektryczny piec hutniczy, Chłodnictwo, Plony i żywy inwentarz, Pogranicze chemii, Koleje żelazne, Trakcja elektryczna, Samochody, Statki, Lotnictwo, Radio i radar, Fotografia, Atom.*

Wszystkie dziedziny omawiane w książce doprowadzone zostały do ostatnich czasów, to znaczy przeważnie do lat pięćdziesiątych naszego stulecia.

B. O.

H. Czeczott, *Wybór pism*, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa 1957, s. 406.

Pod egidą Polskiej Akademii Nauk, przygotowany przez Komitet Redakcyjny pod przewodnictwem prof. W. Budryka, ukazał się wybór pism znakomitego teoretyka górnictwa, zmarłego przed trzydziestu laty profesora Akademii Górniczej w Krakowie, Henryka Czeczotta.

Tom zawiera *Biografię* Czeczotta, opracowaną przez A. Litońskiego, odrębną ocenę wkładu Czeczotta do teorii wentylacji, napisaną przez J. Litwiniszynę, część przedrukowanych lub drukowanych po raz pierwszy prac Czeczotta i bibliografię całości jego dorobku.

Opracowanie redakcyjne tomu budzi pewne zastrzeżenia. Tak więc wyjaśnienia redaktorskie zamieszczone przy poszczególnych pracach Czeczotta są bardzo niejednolite, a niektóre nie podają tak podstawowych danych, jak czas napisania pracy oraz czas i miejsce jej pierwszego druku. Dwie z prac pozbawione są nawet wszelkich wyjaśnień. Bibliografia jest sporządzona niezbyt starannie: tak więc przy niektórych pozycjach podawano ilości stron, przy innych zaś — nie; to samo odnosi się do numerów czasopism, w których prace były drukowane; praca wydrukowana w książce pod tytułem *Przewietrzanie kopalni trzema szybami* w bibliografii figuruje jako *Wentylacja kopalni za pomocą trzech szybów wentylacyjnych* i to w pozycji „Wydania książkowe (drukowane)“, podczas gdy z wyjaśnień wynika, że praca ta jest obecnie drukowana z rękopisu (do dyskusji byłaby sprawa, czy ingerencja redaktorska w ten rękopis nie przekroczyła granic dopuszczalnych). Wreszcie

przy *Biografii* pominięto nazwisko współpracującego przy jej opracowywaniu St. Furmana.

Przeoczenia te i usterki wskazują na konieczność staranniejszej opieki wydawnictwa nad pracami, mającymi przynajmniej częściowo charakter dokumentacyjno-historyczny, a redagowanymi nie przez humanistów.

E. O.

August Scherl, *Technik formt unsere Welt — Eine enzyklopädische Darstellung*, Athenäum Verlag, Bonn 1957, s. 600, zdjęć na wkładkach 426, rys. w tekście 302.

Odpowiedź na powstające u wielu ludzi pod wpływem szybkiego rozwoju techniki pytanie: czy ludzkość, jej potrzeby kulturalne i materialne wyznaczają drogi postępu techniki, czy — odwrotnie — technika jest jakąś siłą podporządkowującą sobie ludzi i świat, jest tematem obszernego opracowania Augusta Scherla (*Technika kształtuje nasz świat — przegląd encyklopedyczny*) i jego licznych współpracowników, specjalistów w różnych dziedzinach techniki.

Starają się oni wykazać, że nauka i technika idą ze sobą w równym rytmie i umysł człowieka panuje nad siłami techniki. Technika naszych czasów wywiera na nas wielkie wrażenie, ale nie mniejsze wywierała technika sprzed tysięcy lat na ówczesnych jej twórców.

Książka jest próbą dokonania zrozumiałego dla wszystkich przeglądu techniki dnia dzisiejszego. Autor stawiając sobie za cel stworzenie dzieła popularnego nie wnika w istotę naukową odkryć i wynalazków, dąży raczej do wykazania wszechstronnych więzi techniki z codziennym życiem, chce pomóc wyrobieniu sobie przez każdego człowieka właściwego podejścia do jej zagadnień.

Opracowanie składa się z 30 rozdziałów dających się ująć w trzy grupy. Pierwszą stanowią zagadnienia podstawowych surowców, jak węgiel, drewno, stal, zaliczyć tu też można rozdziały o energii elektrycznej. Część druga — to technika w codziennym życiu i podstawowych gałęziach przemysłu, a część trzecia — to rozdziały opisujące główne kierunki techniki współczesnej od kolei do raket międzyplanetarnych i energii atomowej. Każdy rozdział zawiera we wstępie rys historyczny rozwoju danej dziedziny techniki, do którego autor przywiązuje dużą wagę. Zdaniem jego bowiem historia techniki broni przed rodzeniem się fetyszyzmu techniki.

Na specjalne podkreślenie zasługują ilustracje i rysunki. Znalazły się one w centrum uwagi autora, który — jak to podkreśla w przedmowie — jest zwolennikiem metody poglądowego nauczania. 426 zdjęć doskonale reprodukowanych zostało bardzo starannie wybrane i stwarza niezwykle sugestywny obraz potęgi techniki współczesnej. Szczególnie należy podkreślić dążenie do pokazania zdjęć mało dotychczas znanych, ilustrujących najnowsze osiągnięcia techniki raketowej, lotnictwa, techniki radarowej itp. Godne uwagi są również liczne rysunki wyjaśniające tekst, które w przejrzysty sposób podają zasady działania skomplikowanych maszyn.

F. S.